

'SPORT LEVERT EEN BELANGRIJKE BIJDRAGE AAN DOELN JEUGDZORG'

'De leukste portefeuille', zo omschrijft Ben van Bruxvoort, directeur van De Combinatie Jeugdzorg en lid van het branchebestuur van MOgroep Jeugdzorg, het onderwerp sport-zorg dat hij in zijn portefeuille heeft. Hij is positief over de ervaringen die zijn opgedaan in de vier jaar dat de sport-zorgtrajecten hebben gelopen. 'We hebben veel van elkaar geleerd'.

Ben van Bruxvoort

Ben van Bruxvoort heeft in eigen huis kunnen zien wat sport en jeugdzorg voor elkaar kunnen betekenen. De Combinatie was één van de deelnemende jeugdzorgorganisaties met de meeste sport-zorgtrajecten. 'We hadden zeker de verwachting dat dit iets op zou kunnen leveren', legt Ben van Bruxvoort uit. 'En daarin zijn we zeker niet teleurgesteld. De opbrengst van de combinatie van sport en jeugdzorg is heel waardevol gebleken.'

LEREN EN PARTICIPEREN

Op de vraag wat sport nu precies toevoegt aan de jeugdzorg hoeft Ben van Bruxvoort niet lang na te denken. 'Dat ligt op verschillende terreinen', legt hij uit. 'Op de eerste plaats hebben we gemerkt dat je sport heel goed kunt inzetten binnen de behandeling. Zo kan bijvoorbeeld judo een goede manier zijn om de weerbaarheid en het zelfvertrouwen van een kind te versterken. Kickboksen kan een andere manier zijn om te leren omgaan met zaken als agressie, het leren omgaan met regels en het respecteren van anderen.'

Maar sport is ook een goede manier om de participatie van kinderen te bevorderen. Dat hebben we bijvoorbeeld gedaan binnen de eigen instelling, door onze kinderen met elkaar te laten sporten. Op die manier leren ze omgaan met winnen en verliezen, samen spelen, teamgeest en successen delen. Jeugdhulpverlening is vaak heel veel

praten en nadenken over dingen. Sport is een manier om dezelfde dingen spelenderwijs te leren. En soms is dat zelfs makkelijker voor kinderen. Als derde vind ik het ook een belangrijke meerwaarde dat door de sport-zorgtrajecten onze jongeren gestimuleerd worden om deel te nemen aan het gewone maatschappelijke leven. Doordat ze gaan sporten buiten de instelling leggen ze nieuwe contacten, bouwen nieuwe vriendschappen op. En dat sluit weer erg goed aan bij wat ons voor ogen staat: de kinderen die hier komen willen we zo veel mogelijk laten meedraaien in de maatschappij, in het "normale" leven. Sport biedt daar allerlei concrete handvatten voor.'

ELKAAR LEREN KENNEN

'De start was best aarzelend', bevestigt Ben van Bruxvoort desgevraagd. 'De sportverenigingen en de jeugdzorgorganisaties hebben elkaar echt moeten leren kennen. Het waren toch twee gescheiden werelden. Misschien hadden sommige jeugdzorgorganisaties wel zoiets van "eerst maar eens even aankijken". En sportverenigingen vroegen zich wellicht ook af wat voor kinderen ze "op hun dak gestuurd" kregen. Maar die aanvankelijke aarzeling is al heel snel omgeslagen in enthousiasme en wederzijdse betrokkenheid. Het is fantastisch om te merken dat veel verenigingen zo'n grote maatschappelijke betrokkenheid hebben en graag iets willen

doen voor kinderen die extra aandacht of begeleiding nodig hebben. En als jeugdzorgorganisaties hebben we ervaren wat de sport kan toevoegen aan het bereiken van de behandeldoelen.'

STRUCTUUR

De grote meerwaarde van de pilotperiode waarin de vijftig trajecten hebben gedraaid, ligt wat Ben van Bruxvoort betreft ook in de samenwerkingsstructuur die nu is ontstaan. 'We weten elkaar nu te vinden en ook wat we aan elkaar hebben. Bij de start hadden we nog te maken met allerlei vragen, zoals: mag ik een deel van mijn financiering als jeugdzorgorganisatie hiervoor aanwenden? Provincies en gemeenten zullen daar nu duidelijkheid in moeten verschaffen. Het mooie is dat er nu al allerlei samenwerkingsverbanden op lokaal niveau liggen, waarbij vaak ook gemeenten betrokken zijn. En die hebben ook kunnen zien wat deze trajecten opleveren. Het zal dus makkelijker zijn om met elkaar afspraken te maken over hoe we dit voort kunnen zetten.'

Door de uitwisseling die nu tussen jeugdzorgorganisaties en sportverenigingen op gang is gekomen kan ook iets gedaan worden voor "moeilijke kinderen" bij de sportclubs. 'Niet ieder kind dat extra aandacht of ondersteuning nodig heeft, komt bij jeugdzorg terecht', stelt Ben van Bruxvoort. 'Vaak zie je dat kinderen die zich anders gedragen als lastig worden ervaren. Ze vallen buiten de groep en het gebeurt regelmatig dat ze daarvoor ook weer bij de vereniging vertrekken. Ik hoop en verwacht dat door de kennisuitwisseling de verenigingen ook handvatten hebben gekregen om deze kinderen te leren kennen. Als je beter weet hoe je met bepaald

IN DEZE KRANT

2

Clémence Ross: 'Blijf investeren in jongeren' Evaluatieonderzoek toont positief resultaat

3

Scoren met waterpolo Sport-Zorg Consultancy: schakel in de samenwerking

4

Vechtsport werkt voor kinderen! Judo in de Zorg wint Nationale Jeugdzorgprijs

5

Kickboksen: zelfbeheersing en uitlaatklep Sport in de Jeugdzorg: goed voor iedereen

6

Sport, zorg en gemeente: logische partners Congres Meedoen: ook doen!

7

Grip op je leven door judo Sport als goede gewoonte

8

De sport-zorgcoördinator: netwerken bouwen en verbinden Samen willen winnen: trainers leren van en met elkaar

gedrag moet omgaan, kun je zo'n kind makkelijker binnen boord houden.'

SPORTVIRUS

'Ik zie ook allerlei andere mogelijkheden voor samenwerking', vervolgt Ben van Bruxvoort. 'Bijvoorbeeld met het onderwijs en het buurtwelzijnswerk. De pilots hebben geleerd dat je met sport een positieve gedragsbeïnvloeding kunt bereiken. Dat geldt niet alleen voor jeugdzorgjongeren, maar ook voor jongeren die overlast veroorzaken, spijbelen of rottigheid uitspoken. Met sport kun je in een aantal gevallen zwaardere vormen van opvang en ingrijpen door justitie voorkomen. En je bereikt daardoor niet alleen jongeren, maar ook hun families. Vaak zie je dat ouders, of broers en zussen, ook actiever worden als leden van het gezin gegrepen zijn door het sportvirus. Sport is een fantastisch bindmiddel. Laten we dat benutten!'

'BLIJF INVESTEREN IN JONGEREN'

Het initiatief om te komen tot sport-zorgtrajecten in de jeugdzorg komt voort uit het programma 'Meedoen alle jeugd door sport' (kortweg Meedoen), een breed sportstimuleringsprogramma dat zich richt op sportstimulering voor jongeren in achterstandssituaties. Clémence Ross, directeur van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) dat het programmamanagement voor het totale programma verzorgde, praat over de opbrengsten en over de toekomst.

Het programma Meedoen heeft vijf jaar gelopen. Bent u tevreden met wat er bereikt is?

'Er zijn heel wat successen geboekt in de looptijd van het programma. Natuurlijk blijft er altijd iets te wensen over, maar het onderzoek dat is gedaan tijdens het programma laat toch zien dat heel veel van wat ontwikkeld is inmiddels "bewezen effectief" genoemd mag worden. Binnen Meedoen zijn veel verschillende accenten gelegd, variërend van aanpak van fysieke gezondheid, het beïnvloeden van mentale problematiek, het bevorderen van participatie tot het bijsturen van gedrag. Op vrijwel al die terreinen hebben we resultaten geboekt.'

Hoe beoordeelt u de resultaten van de sport-zorgtrajecten die in de jeugdzorg hebben gelopen?

'Het onderzoek daarnaar, dat wordt uitgevoerd door DSP-groep, is nog niet afgerond. Maar de tussenrapportages en de ervaringen van alle betrokken professionals en verenigingen geven voldoende basis om te constateren dat het werkt: er zijn bij meer dan vijftig verenigingen sport-zorgtrajecten opgezet. Daarbij hebben de KNKF en KNVB de meeste trajecten ondersteund, dus kracht- en vechtsport en voetbal – ook voor meiden

Clémence Ross

– hebben een extra impuls gekregen. Sport en jeugdzorg zijn logische bondgenoten. Bij NISB krijgen wij veel vragen over het werken met kinderen die iets extra's nodig hebben. Dat begint al bij peuters. De ervaringen in de sport-zorgtrajecten laten zien dat je jongeren positief kunt stimuleren in hun ontwikkeling met behulp van sport. Bij de ene jongere stimuleer je de vaardigheden om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer, bij de ander werk je aan het gericht ontwikkelen van bepaalde competenties of zelfs aan beïnvloeding van gedrag. Ik ben ook erg geïnteresseerd in de transfer van de kennis en ervaring die zijn opgedaan in de jeugdzorg

naar het werken met andere groepen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het jeugd welzijnswerk en het buurtwerk. Kunnen we jongeren in een eerder stadium positief beïnvloeden in hun ontwikkeling en zo wellicht zwaardere vormen van ingrijpen, of dat nu is door jeugdzorg of justitie, voorkomen?'

Er is nu een totaal andere economische situatie dan toen Meedoen startte. Het kabinet wil 18 miljard bezuinigen. Zit een vervolg van Meedoen er in, denkt u?

'Ik verwacht eerlijk gezegd dat dit kabinet slim genoeg is om te kiezen voor een vervolg. Als er iets is duidelijk geworden de afgelopen jaren is het wel dat sport een fantastisch middel is bij tal van maatschappelijke vraagstukken. De kosten voor de zorg rijzen de pan uit. Alleen maar bezuinigen is geen oplossing, investeren in preventie wel. Uit mijn vorige baan (Clémence Ross was van 2002-2007 staatssecretaris van VWS) weet ik dat een jongere in de jeugdzorg behoorlijk wat geld kost. Als je zo'n jongere kunt ondersteunen en kunt voorkomen dat jeugdzorg 'nodig' is, dan levert dat flink wat op. Op de eerste plaats voor de jongere zelf, maar ook voor de samenleving, ook in harde euro's. Let wel: sport is geen wondermiddel, maar het kan wel heel veel bijdragen.'

Ik kan het de critici al horen zeggen: "Sporten met rotjongens, op kosten van de belastingbetaler". Wat is dan uw reactie?

'Dat voorkomen beter is dan genezen. En "sporten op kosten van de belastingbetaler" is nog altijd vele malen goedkoper dan "jeugdzorg of jeugd detentie op kosten van dezelfde belastingbetaler". De politiek en maatschappij zijn soms te veel gefixeerd op snelle resultaten: we gaan 18 miljard bezuinigen in vier jaar. Maar hoeveel "schade" richt dat aan op de langere termijn? In de jaren '80 is bijvoorbeeld een groot deel van het jongerenwerk wegbezuinigd. Daar plukken we nu misschien wel de wrange vruchten van. Het nare van clichés is vaak dat ze waar zijn: je zult eerst moeten zaaien om straks te kunnen oogsten.'

Dus Meedoen II komt er?

'Wat mij betreft zeker. In wat voor vorm, dat moet nog blijken. Maar het is een zeer succesvol programma geweest, waarin heel veel ontwikkeld en geleerd is. Het is nu zaak om dat te verbreden en verder uit te rollen. De jeugd, dat is de toekomst van ons land. Ik ben vol vertrouwen dat dit kabinet het ook wat waard is om daarin te investeren.'

EVALUATIEONDERZOEK TOONT POSITIEF RESULTAAT

En heeft het wat opgeleverd? Een logische vraag aan het eind van de pilotperiode. De vijftig sport-zorgtrajecten zijn de afgelopen jaren gevolgd door onderzoekers. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan de eindrapportage. Een gesprek met Paul Duijvestijn, onderzoeker en projectleider bij DSP-groep over de belangrijkste bevindingen.

De eindrapportage van de sport-zorgtrajecten verschijnt in februari 2011. Deze zal worden verspreid onder de betrokken organisaties. De eindrapportage is voor geïnteresseerden op te vragen bij MOgroep Jeugdzorg, via muis@mogroep.nl.

Is de inzet van sport in de jeugdzorg nuttig gebleken?

'We hebben onderzoek gedaan onder alle betrokkenen, de hulpverleners, de sportaanbieders en de jongeren zelf. Ze zijn allemaal, vrijwel zonder uitzondering, positief over het effect van sport binnen de jeugdzorg. Ongeveer driekwart van zowel de sporttrainers als hulpverleners maken melding van een positieve gedragsverandering bij de deelnemers. Verbetering ligt op verschillende vlakken: van een beter zelfbeeld en zelfvertrouwen, zelfdiscipline en doorzettingsvermogen, omgaan met regels, nakomen van afspraken, tot zelfbeheersing en agressieregulatie. Het zijn natuurlijke subjectieve gegevens, geen harde indicatoren, maar uit het feit dat alle drie de doelgroepen positief zijn, kun je wel afleiden dat sport iets toevoegt aan de jeugdzorg. Zij benadrukken de waarde van sport als positief vertrekpunt en als energiebron voor de hulpverlening van jongeren in de jeugdzorg. De focus ligt in sport-zorg niet op de problemen, maar juist op de mogelijkheden van deelnemers. Dat werkt motiverend en goed.'

Zijn er ook verschillen tussen het effect van de afzonderlijke trajecten?

'Alle trajecten worden onderzocht. Daaruit proberen we de succesfactoren te destilleren. Natuurlijk zijn er wel verschillen, maar dat hangt vaak ook samen met de doelstellingen van de trajecten. De een was gericht op het versterken van de participatie van jongeren, de ander juist op de ontwikkeling van individuele competenties. Grofweg onderscheiden we vier typen trajecten, die alle vier kansrijk zijn, mits op de juiste wijze uitgevoerd en er rekening wordt gehouden met de bijpassende kritische succesfactoren. Het ene type traject is dus niet beter dan het andere. Het hangt af van doel en doelgroep welk type de voorkeur heeft.'

Kun je iets zeggen over dé ultieme succesfactor. Waarmee valt of staat een sport-zorgtraject?

'Als ik moet kiezen om de onderscheidende factor te benoemen, dan kies ik voor de rol van de trainer. Uit het onderzoek komt naar voren dat hij of zij degene is waardoor jongeren geïnspireerd worden, of niet. Een goede trainer is streng en hard, maar heeft ook een zachte kant. Hij of zij weet respect af

te dwingen, maar is ook geïnteresseerd in het verhaal van de jongere. Oprechte interesse gecombineerd met vakmanschap maken iemand bijna tot een rolmodel. Dat is een grote inspiratiebron voor jongeren om – letterlijk en figuurlijk – in beweging te komen.'

De sport en de jeugdzorg hebben elkaar leren kennen en weten nu waarvoor ze een beroep op elkaar kunnen doen. Missie voltooid?

'Na een aarzelende start hebben sport en jeugdzorg elkaar gevonden. De afstand is overbrugd, betrokkenen weten wat ze aan elkaar hebben en kennen elkaars toegevoegde waarde. Want sport levert niet alleen een bijdrage aan de jeugdzorg. De sportverenigingen hebben ook kunnen leren over het omgaan met jongeren met gedragsproblemen. Die hebben ze natuurlijk zelf ook tussen hun leden zitten. Toch denk ik dat de samenwerking nog niet "af" is. Sterker nog, ik denk dat er nog een hoop te doen is om de opgedane kennis en ervaring te verbreden, naar andere sportverenigingen en andere jeugdzorgorganisaties. Maar ook naar andere sectoren, zoals het jeugd welzijnswerk en het onderwijs. De basis staat, nu kan de rest van het land aanhaken.'

SCOREN MET WATERPOLO

Iedere vrijdagochtend is één van de baden van Zwembad IJsselmonde het domein van jongeren die hier komen om te sporten en te leren. Als eerste komen kinderen van Horizon Educatief, een Cluster IV-school voor jongeren met complexe gedragsproblemen, op bezoek. Trainers Micha Kaltenecker en Patrick Sevenbergen leren hen de basisprincipes van waterpolo. Een uur later melden de jongeren van Flexus Jeugdplein zich. 'Het vraagt veel energie, maar het levert ook wat op', aldus Micha Kaltenecker.

Micha Kaltenecker en Patrick Sevenbergen

Samen met collega Patrick Sevenbergen, wordt hij via Zwemvereniging Z&PC Rotterdam en de KNZB ingeschakeld om de jongeren van Horizon en Flexus Jeugdplein te trainen. 'Echt waterpoloën lukt niet met deze groep, het is fysiek te zwaar voor ze', legt Micha uit. 'We hebben er een sportles van gemaakt, waarin de basisprincipes van waterpolo aan bod komen.' Naast waterpolo biedt de vereniging in het kader van sport-

zorg aan dezelfde doelgroep ook zwemles om diploma's te halen.

BEGELEIDING

Tijdens hun uur in het water vragen de jongeren alle aandacht van de twee trainers. 'Je moet er 100% bij zijn', zegt Patrick Sevenbergen. 'Daarom is het ook goed dat we met z'n tweeën zijn. De sfeer in de groep is erg belangrijk. Als een kind niet lekker in zijn vel

zit, kan dat de hele groep beïnvloeden.' De docenten van Horizon en de begeleiders van Flexus zijn altijd bij de lessen. 'Als het nodig is grijpen zij in', legt Micha uit. 'Zij zien de kinderen de hele dag en kennen ze beter. Ik wil ook niet te veel van hun achtergrond weten. Ik vind het belangrijk om ze zo onbevangen mogelijk tegemoet te treden. Ik ben geen hulpverlener maar trainer. Ze komen om zich te ontwikkelen door iets te leren.'

LEREN DOOR SPORTEN

De grote vraag bij deze vormen van ondersteuning van de kinderen is natuurlijk of "het" ook helpt. 'Het is moeilijk om te zeggen dat ze door te sporten beter presteren', zegt Hery van Wilpen, gedragscoach bij Horizon. 'Maar je ziet wel dat het een positief effect heeft op hun gedrag. Enerzijds is het een uitlaatklep, ze kunnen gewoon even lekker bewegen. Maar je merkt ook dat ze bepaalde dingen oppikken, die we op school ook aansnijden. Bijvoorbeeld dat je je als gast hoort te gedragen in het zwembad. Dat ze rekening moeten houden met anderen, leren om samen te spelen. Ik zie het vooral als een andere manier om ze dingen te leren en positief gedrag te stimuleren. Wat er hier gebeurt wordt ook weer besproken op

school. Het sporten staat niet op zichzelf, het maakt deel uit van de lessen.'

PERSOONLIJKE GROEI

De jongens van Horizon hebben er zichtbaar plezier in deze ochtend. 'De meeste kinderen komen hier graag', weet Micha Kaltenecker. 'Een enkeling is in het begin wat aarzelend, maar meestal overwinnen ze dat wel. Zo was er een jongen die in het begin niet echt mee wilde doen, hij wilde alleen maar keepen. Al spelend kwam hij steeds verder uit zijn schulp. Toen hij ook nog een keer scoorde, was het ijs helemaal gebroken. Je ziet letterlijk voor je ogen dat er iets gebeurt bij zo'n jongere: een positieve ervaring kan leiden tot persoonlijke groei. Dat is mooi.'

BREDE INTERESSE EN OVERWICHT

Wat moet je als trainer in huis hebben om met deze doelgroep te kunnen werken? 'Een brede interesse in deze kinderen en een natuurlijk overwicht', aldus Micha. 'Het vermogen om contact te maken met de kinderen', vult Patrick aan. 'Ze hebben het gevoel nodig dat ze een speciale klik met jou hebben. Als je dat eenmaal hebt, kun je heel wat met ze bereiken.'

SPORT-ZORG CONSULTANCY: SCHAKEL IN DE SAMENWERKING

Dat sport goed is voor jongeren in de jeugdzorg, daar is iedereen het na vier jaar sport-zorgtrajecten wel over eens. Maar er komt aardig wat bij kijken om de jongeren ook daadwerkelijk bij de sportclubs te krijgen. In Dordrecht bleken er logistiek zoveel haken en ogen aan te zitten dat er is gekozen om een intermediair in te schakelen. Dat gaat verder dan alleen het halen en brengen van de jongeren. De mensen van Sport-Zorg Consultancy begeleiden jongeren van Trivium Lindenhof, de jeugdzorgorganisatie in de regio Drechtsteden, tijdens het sport-zorgtraject.

'We willen graag dat alle jongeren die aan onze zorg zijn toevertrouwd kunnen sporten', stelt Maja de Jonge, locatiemanager bij Trivium Lindenhof, met sport-zorg in haar portefeuille. 'Maar in de praktijk is het soms erg lastig om de jongeren ook te halen en te brengen. Bijvoorbeeld als een kind bij ons een ambulante traject volgt van een paar uur per week. Dan is er simpelweg geen tijd om hem of haar te brengen en te halen en de sportactiviteiten bij te wonen. Terwijl

we dat wel heel belangrijk vinden. Daarom zijn we erg blij met Sport-Zorg Consultancy.'

OOG VOOR DE DOELGROEP

De mensen van Sport-Zorg Consultancy zorgen niet alleen voor de logistiek. Ze zijn ook aanwezig bij de sportactiviteiten. Waar nodig koppelen zij wat er tijdens het sporten gebeurt terug naar de jeugdhulpverleners van Trivium Lindenhof. Sport-Zorg Consultancy wordt ingehuurd door de KNVB. Sjors Brouwer, projectleider bij de KNVB, legt uit waarom: 'We zagen dat de voetbalvereniging in Dordrecht er klaar voor was om met het sport-zorgtraject aan de slag te gaan. Maar we merkten ook dat de toestroom van jongeren vanuit Trivium vastliep op logistieke problemen. Daarom hebben we in overleg Sport-Zorg Consultancy ingeschakeld. Dat gaat wat verder dan alleen het inhuren van een haal- en brengservice. Het gaat er juist om dat deze mensen oog hebben voor de doel-

groep. Ze zijn betrokken bij de kinderen, weten signalen te duiden en stemmen af met de hulpverleners.'

SMEEROLIE

Het is niet altijd even makkelijk om kinderen deel te laten nemen aan de sport-zorgtrajecten. Zeker als de kinderen maar een klein deel van de week "in huis" zijn en er thuis geen mogelijkheden zijn om het kind naar de sportvereniging te brengen, dreigt zo'n kind al snel buiten de sport-boot te vallen. 'Ik zie Sport-Zorg Consultancy als een soort smeerolie in de samenwerking tussen de jeugdzorgorganisatie en de vereniging', vervolgt Sjors Brouwer. 'Vanuit de subsidie kunnen we die schakel nu financieren. Als de trajecten eindigen, vervalt die mogelijkheid. Dan zullen de lokale partners dit moeten dragen.'

VERVOLG

Maja de Jonge wil graag verder met de sport-zorgtrajecten: 'Ik ben overtuigd van de meerwaarde van de sport voor onze kinderen. Het is niet alleen een goede en zinvolle vrijetijdsbesteding. Je kunt er ook allerlei leerdoelen aan verbinden die aansluiten op het behandelplan. Bovendien bied je een kind de kans om deel te nemen aan activiteiten die klasgenoten en vrienden uit de buurt ook hebben. Daardoor kan hij of zij gewoon meedraaien. Dat is belangrijk, zeker voor kinderen die het thuis niet altijd even makkelijk hebben. Hoe we er mee verder gaan als de subsidie eindigt, weet ik nog niet. Maar we gaan zeker de mogelijkheden onderzoeken.'

VECHTSPOORT WERKT VOOR KINDEREN!

“Agressiereductie” en “het versterken van weerbaarheid”, dat waren de doelen die de Koninklijke Nederlandse Krachtsport en Fitnessfederatie (KNKF) stelde bij de introductie van de sport-zorgtrajecten. Om die doelen te bereiken werd een methodiek ontwikkeld waarmee trainers aan de slag konden gaan. Maar eerst werden zij zelf getraind in het versterken van hun pedagogische bekwaamheden. ‘Het valt of staat met een trainer die oog heeft voor de specifieke vraag van iedere jongere.’

‘Laten zien dat vechtsport ook anders ingezet kan worden’, zo omschrijft Milan Somers, teamleider bij Tijd voor Vechtsport - een programma van de KNKF - zijn motivatie om aan de slag te gaan met de sport-zorgtrajecten. ‘Vechtsport heeft alle ingrediënten in zich om de persoonlijke competenties van jongeren te ontwikkelen en versterken’, stelt hij.

DOELEN BEREIKEN

Eén van de belangrijkste pijlers onder de aanpak die de KNKF heeft gekozen, is de methodiek die is ontwikkeld. Die moet de trainers van de sportscholen, die aan de slag gingen met jongeren uit de jeugdzorg, voorzien van voldoende bagage om met de doelgroep te kunnen werken. ‘De meeste trainers zijn op de eerste plaats natuurlijk vooral sportman’, legt Milan Somers uit. ‘Ze zijn gewend om les te geven, maar wij vinden het wel belangrijk om hun pedagogische kennis te vergroten. Als je werkt aan heel duidelijke doelen, moet je wel weten hoe je die kunt bereiken.’

LENIG

De training is aangeboden aan door de KNKF geselecteerde trainers. ‘Je weet eigenlijk vrij snel of iemand geschikt is om met deze jongeren aan de slag te gaan’, stelt Milan Somers. ‘Hij/zij moet affiniteit hebben met de doelgroep. Maar ook breder durven kijken en denken, interesse hebben in mensen en

in hoe de menselijke geest werkt. Als je met deze jongeren wilt werken, moet je toch over een zekere lenigheid van geest beschikken. Iemand die al te strak vasthoudt aan zijn

eigen visie en aanpak is volgens mij niet de aangewezen persoon om deel te nemen aan de sport-zorgtrajecten.’

ANDERE DOELGROEPEN

De sport-zorgtrajecten van de KNKF hebben met veel succes gedraaid. Op dit moment wordt er onderzoek gedaan naar de werkzame componenten van de trainingsmethodiek. ‘Op basis daarvan kunnen er nog wat bijstellingen komen’, aldus Milan Somers. ‘Daarna willen we het doorontwikkelen tot een compleet product, een methodiek die we kunnen aanbieden aan bijvoorbeeld andere jeugdzorgorganisaties. Maar ook aan andere organisaties die werken met jongeren met gedragsproblemen. Zo draait een van onze sport-zorgtrainers een project bij een school voor speciaal onderwijs (cluster IV), een school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen. Ook die groep heeft baat bij een gestructureerd sportaanbod.’

VEEL GELEERD

Al met al kijkt de KNKF positief terug op de sport-zorgtrajecten. ‘We hebben er ontzettend veel van geleerd’, vindt Milan Somers. ‘We hebben laten zien dat de vechtsport echt iets te bieden heeft voor kinderen die in de knel zitten. Ik durf te stellen dat het echt een meerwaarde heeft in de behandeling van jongeren, omdat je kunt werken aan individuele leerdoelen. Als KNKF willen we ook zeker door met dit aanbod! Want vechtsport werkt voor kinderen, zo blijkt ook uit het onderzoek dat het Mulier Instituut de afgelopen vier jaar heeft gedaan.’

JUDO IN DE ZORG WINT NATIONALE JEUGDZORGPRIJS

De Judo Bond Nederland heeft met haar project Judo in de Zorg op 15 november jl. de Nationale Jeugdzorgprijs 2010 in de wacht gesleept. ‘Een enorme waardering voor ons werk’, aldus Han van Dijk namens de Judo Bond Nederland. ‘En hij is voor ons extra waardevol, omdat het een prijs is van de sector zelf. Het is een duidelijk signaal dat wij iets te bieden hebben aan de jeugdzorg.’

De Nationale Jeugdzorgprijzen zijn een initiatief van het Jeugd Innovatie Fonds. De organisatie is in handen van het Nederlands Jeugdinstituut. Met het toekennen van de prijzen willen de initiatiefnemers positieve ontwikkelingen in de jeugdzorg stimuleren en onder de aandacht brengen.

VERBINDEN

De vakjury roemde het project om haar professionaliteit en het feit dat het concept goed uitgewerkt is in een landelijk geaccrediteerde opleiding. ‘Het project onderscheidt zich van andere sport-zorgprojecten doordat in de opleiding gewerkt wordt aan professionalisering van sportleraren in het werken met probleemjongeren in de setting van de jeugdzorg’, aldus de vakjury. ‘Bijzonder positief is dat in het project met sportleraren een andere beroepsgroep bij de jeugdzorg wordt betrokken. We prijzen het initiatief en het verbond dat is aangegaan met de brancheorganisatie voor de jeugdzorg. In die zin is het een voorbeeld voor andere sectoren en beroepsgroepen om ook bijdragen te leveren in het delen van de zorg en verantwoordelijkheid voor het opgroeien van jeugdigen in moeilijke omstandigheden.’ Judo in de Zorg is onderdeel van het project sport-zorgtrajecten.

TRAINING VOOR JUDOLERAREN

Bij Judo in de Zorg wordt judo in de jeugdzorg ingezet om een bijdrage te leveren aan het oplossen van problemen die jongeren hebben. Dit wordt door de Judo Bond Nederland op professionele wijze aangepakt door middel van een opleiding tot Judoleraar in de Zorg. ‘De training voor de judoleraren kan rekenen op flinke belangstelling’, vertelt Han van Dijk. ‘Bij de eerste ronde konden we vijftig deelnemers plaatsen en moesten we met een wachtlijst werken. In het voorjaar wordt de training voor de tweede keer aangeboden.’ De Judo

Bond Nederland gebruikt de prijs van € 20.000 om de kostprijs van de training voor de deelnemers te verlagen met 50%. Judoleraren betalen dan nog maar € 500 per persoon in plaats van € 1.000. Op die manier komt het geld weer ten goede aan de jeugdigen die bij de kersvers getrainde judoleraren aan de slag kunnen.

Voor meer informatie over de training kan contact worden opgenomen met de Judo Bond Nederland: www.jbn.nl.

KICKBOKSEN: ZELFBEHEERSING ÈN UITLAATKLEP

De afgelopen drieënhalve jaar hebben zo'n 35 jongeren van Lijn 5, een jeugdzorgorganisatie in onder andere Utrecht, kennis kunnen maken met kickboksen. Wekelijks bezochten de jongeren, onder begeleiding van een jeugdhulpverlener annex co-trainer Lotus Gym, de sportschool van Zouheir Youkaj. 'Een zeer succesvol traject', zegt Mark Gitz, unitleider bij Lijn 5. 'Onze jongeren hebben er veel aan gehad.'

'Kickboksen is een goede manier om deze jongeren te leren omgaan met agressie en boosheid', zegt Zouheir Youkaj. 'Bij een flink aantal deelnemers hebben we het gedrag positief kunnen beïnvloeden. Bij kickboksen spelen waarden als respect en zelfbeheersing een grote rol. Dat hebben ze goed opgepikt. Bovendien biedt de sport ze een uitlaatklep om zich even af te reageren.'

Mark Gitz bevestigt die observatie: 'Ik kreeg van de groepsleiders terug dat de jongeren zichzelf beter in de hand leken te hebben. Waar voorheen iemand nog wel eens boos kon worden en zijn of haar frustratie op een verkeerde manier uitte, kan hij of zij dat nu beter kanaliseren. De stress werd afgereageerd tijdens het uurtje boksen. Het is natuurlijk prachtig als ze dat op deze manier leren.'

KENNIS VAN DE DOELGROEP

De jongeren zijn niet de enigen die iets aan het sport-zorgtraject hebben gehad. 'Ik heb er zelf veel van geleerd', vervolgt Zouheir Youkaj. 'In de training die ik via de KNKF heb gekregen is veel aandacht besteed aan het omgaan met jongeren met gedragsproblemen. Ik snap nu beter waar bepaald gedrag vandaan komt. Voorheen was ik toch geneigd om iemand die voor problemen zorgt in de groep weg te sturen. Nu weet ik dat er een oorzaak voor is en probeer ik daar

een oplossing voor te zoeken. Iemand die ADHD heeft en daardoor moeilijk te handhaven is in een grote groep, plaats ik nu op de meest rustige avond van de week, als er minder mensen zijn. Door de training heb ik meer kennis van en oog voor dit soort oplossingen gekregen.'

MEERWAARDE

Ook voor Lijn 5 is het sport-zorgtraject nuttig geweest. 'Sport is een goed middel dat de behandeling van onze jongeren kan ondersteunen', zegt Mark Gitz. 'De meeste deelnemers aan dit traject zijn jongeren met een licht verstandelijke

beperking tussen de 15 en 19 jaar die bij ons wonen. Ze vertonen probleemgedrag en zijn gemakkelijk te verleiden tot rottigheid. Wij bieden ze structuur en proberen ze zelfbewuster en weerbaarder te maken. Kickboksen is een goede manier om ze te leren om te gaan met frustraties en om ze iets positiefs te laten ervaren. Het is meer dan alleen een leuke tijdsbesteding. Je ziet dat het goed is voor hun zelfvertrouwen en ze leren sociale vaardigheden. Het werkt op meerdere fronten.'

NIEUWE RELATIES

Medio december vond voorlopig de laatste les plaats bij Lotus Gym. 'Heel jammer dat we niet door kunnen gaan', vinden zowel Youkaj als Gitz. 'Maar het ontbreekt gewoon aan de financiële middelen.' Partijen hebben zichzelf een half jaar gegeven om op zoek te gaan naar andere vormen van financiering die het mogelijk moeten maken om een vervolg te geven aan het sport-zorgtraject. De gemeente Utrecht lijkt een logische partner daarvoor. 'Die contacten zijn wel gelegd, maar er is nog geen sprake van een structurele samenwerking', legt Mark Gitz uit. 'Het kost veel tijd en energie om daar verder mee te komen. Maar dat gaan we er wel insteken, want ik zou het liefst gewoon doorgaan met deze samenwerking met Lotus Gym. Ik heb geen enkele twijfel dat dit goed is voor onze jongeren!'

SPORT IN DE JEUGDZORG: GOED VOOR IEDEREEN

Beter leren bewegen (motorische ontwikkeling), opdoen van nieuwe contacten, leren van discipline, kwijtraken van energie en leren omgaan met winnen en verliezen, het zijn een paar van de opbrengsten van de sport-zorgtrajecten die de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (KNGU) in het land in het leven heeft geroepen, samen met lokale verenigingen en jeugdzorgorganisaties. Betrokkenen in Eindhoven en Amsterdam vertellen over hun ervaringen.

'Het bewegen met de kinderen op het Medisch Kinderdagverblijf (MKD) kon wel een impuls gebruiken', vertelt Nicole van Weerden, projectleider "Kleuters on the move" bij Sportformule Eindhoven. 'De mensen van het kinderdagverblijf zijn niet speciaal opgeleid in het beweegonderwijs. Daarom ben ik begonnen hen zelf te trainen.'

INGEBED

Vervolgens heeft Nicole een leerjaarplan ontwikkeld, gebaseerd op de lesmethode

'Piramide' die wordt gebruikt binnen het MKD voor alle lessen. Op die manier is er optimale samenhang tussen het bewegen en de andere lessen. 'Ik ben zelf ook les gaan geven aan de kinderen, om te laten zien aan de medewerkers van het MKD hoe je het aan kunt pakken. Ik hoop dat er een vervolg van dit traject in zit. Met wat extra inspanningen ben ik op termijn overbodig: dan draait deze aanpak gewoon door, omdat het helemaal is ingebed in de manier van werken van het MKD.'

LEUKER EN BETER

De belangrijkste opbrengst van dit traject is dat het beweegonderwijs nu beter aansluit op het lesprogramma en dat het beweegonderwijs beter en uitdagender is geworden voor de kinderen. 'De MKD-medewerkers zien nu ook dat je veel meer met die kinderen kunt doen, dan ze in eerste instantie dachten. De groepkrachten durven nu meer te vragen van de kids. En dat is alleen maar beter voor hun ontwikkeling.'

HET PARK IN

In Amsterdam kreeg het sport-zorgtraject gymnastiek in het voorjaar van 2009 goed vorm. Organisaties voor Jeugd & Opvoedhulp Spirit en Altra melden kinderen in de leeftijd van drie t/m tien jaar aan bij de sport-zorgcoördinator. Die zorgt, samen met de coördinator van Turnstad Amsterdam, koepelorganisatie van inmiddels al tien verenigingen, voor een passend activiteiten aanbod. 'Onze allereerste les voor de kinderen was midden in de zomer', herinnert Ko de Groot, opsteller van het projectplan en coördinator vanuit Turnstad, zich. 'Alle gymzalen waren in de vakantieperiode gesloten en dus zijn we maar gewoon in het stadspark van start gegaan.'

PEDAGOGISCHE BAGAGE

In het Amsterdamse traject gaan gediplomeerde trainers aan de slag met kinderen.

Ze hebben allemaal een pedagogische achtergrond, bijvoorbeeld in de vorm van een lerarenopleiding. 'Werken met kinderen die speciale aandacht nodig hebben, is in de gymnastiekwereld heel gewoon', stelt Ko de Groot. 'Op iedere school, in iedere klas zitten wel kinderen die om extra aandacht en begeleiding vragen. Onze trainers zijn daar voor opgeleid.' Bij de lessen die vanuit de verenigingen worden verzorgd zijn ook de begeleiders vanuit de jeugdzorg aanwezig.

MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN

In de afgelopen periode hebben 55 kinderen in Amsterdam via het sport-zorgtraject kennis kunnen maken met de gymnastiekverenigingen. Daarnaast is er drie maal een clinic verzorgd voor andere kinderen uit de jeugdzorg. 'Je ziet gewoon dat het die kinderen goed doet, dat het een positieve invloed heeft op hun ontwikkeling', stelt De Groot. 'We gaan dan ook zeker verder met activiteiten voor deze doelgroep. Daarvoor maken we nu een plan met de twee jeugdzorgorganisaties. De verenigingen vinden het belangrijk om een maatschappelijke rol te vervullen. Er liggen genoeg maatschappelijke items waar we iets mee kunnen. Denk bijvoorbeeld aan de strijd tegen overgewicht bij kinderen. Sport is niet meer weg te denken als factor van belang bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken.'

SPORT, ZORG EN GEMEENTE: LOGISCHE PARTNERS

Dat sport en zorg elkaar kunnen versterken, is de afgelopen jaren wel duidelijk geworden. Interessant is de vraag of sport ook structureel een bijdrage kan leveren aan het versterken van de positie van mensen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. In Tilburg overleggen de gemeente en jeugdzorg over samenwerking en het delen van kennis en ervaringen. In gesprek met Karin van Loon van Kompaan en De Bocht en Mieke Couwenberg van het regionaal Steunpunt aangepast sporten van de gemeente Tilburg.

'Kwetsbare burgers een plek geven binnen het reguliere sportverenigingsleven, dat is in een notendop waar het regionaal Steunpunt aangepast sporten voor staat', legt Mieke Couwenberg, sportconsulent bij de gemeente Tilburg, uit. Daarbij gaat het om mensen met een fysieke, verstandelijke of psychische beperking en mensen met een chronische aandoening die, om wat voor reden dan ook, niet op eigen houtje hun weg naar sport of beweegactiviteiten weten te vinden. De ervaringen die zijn opgedaan met de begeleiding van jongeren uit de jeugdzorg kunnen belangrijke kennis opleveren over hoe het kader van sportverenigingen met deze jeugd moet omgaan.

SPORT-ZORG

'Wij nemen deel aan twee sport-zorgtrajecten', vertelt Karin van Loon, coördinator sport bij Kompaan en De Bocht, de jeugdzorgorganisatie in de regio Tilburg. 'Het ene traject loopt binnen de vechtsport, het andere is een voetbaltraject. We hebben de afgelopen jaren ervaren hoe sport een bijdrage levert aan de behandeling van jongeren. Want sporten is meer dan alleen een goede vrijetijdsbesteding. Je ziet dat jongeren door te sporten vaardigheden leren, waar in de

Mieke Couwenberg en Karin van Loon

behandeling ook aan gewerkt wordt. Sport biedt mogelijkheden om spelenderwijs te werken aan persoonlijke ontwikkeling. Daarom willen we hier structureel verder mee.'

BINNEN BOORD HOUDEN

Voor het Steunpunt, dat werkt in opdracht van de gemeente Tilburg en een aantal randgemeenten, is sport een middel om de ontwikkelingen in de samenleving positief te beïnvloeden. Voor mensen die - al dan niet tijdelijk - een steuntje in de rug nodig hebben, is het een manier om deel te nemen aan het maatschappelijke verkeer. 'We doen dat

door verenigingen en clubs te ondersteunen bij de opvang en begeleiding van deze mensen', legt Mieke Couwenberg uit. 'Je ziet bijvoorbeeld vaak dat kinderen met gedragsproblemen snel uitvallen bij een vereniging. Ze vallen buiten de groep en zijn moeilijk te handhaven. Door trainers en begeleiders te ondersteunen in de omgang met deze kinderen, hopen we dat ze toch binnenboord kunnen blijven. Om bij dit voorbeeld te blijven: samen met de KNVB gaan we een aantal trainers van voetbalclubs laten trainen door een gedragscoach. Zij leren onder andere hoe je kunt omgaan met kinderen met

ADHD en vormen van autisme.' Het Steunpunt aangepast sporten werkt voor allerlei doelgroepen: van basisschoolleerlingen tot senioren, van mensen met een verstandelijke, lichamelijke auditieve of visuele beperking tot chronisch zieken.

SAMENWERKEN

Kompaan en De Bocht wil beslist verder met de combinatie van sport en zorg. Karin van Loon: 'Eigenlijk willen we nog een stap verder gaan. Sport zal, waar mogelijk, echt een onderdeel gaan worden van het behandelplan. We gaan samenwerken met verenigingen waar onze jongeren terecht kunnen. Ik hoop dat de samenwerking met het Steunpunt leidt tot verdere uitbouw van dat netwerk. Concreet betekent het dat ik vanaf 2011 jongeren die ik zelf niet kan plaatsen bij een sportclub kan aanmelden bij Mieke. Samen gaan we dan op zoek naar een passende sportplek.'

'Sport is een krachtig middel om maatschappelijke kwesties als integratie, participatie en het versterken van sociale samenhang te beïnvloeden', vult Mieke Couwenberg aan. 'Dat we nu samen optrekken, heeft een meerwaarde voor ons allebei.'

CONGRES MEEDOEN: OOK DOEN!

Na vijf succesvolle jaren is het tijd om de werkwijze van Meedoen alle Jeugd door Sport, waarvan de sport-zorgtrajecten deel uitmaken, in de etalage te zetten, zodat iedereen optimaal kan profiteren van alle kennis, ervaring en producten van Meedoen.

Wilt u ook weten wat Meedoen voor uw organisatie kan betekenen? Laat u inspireren op woensdagmiddag 9 februari in Eindhoven. Het congres wordt afgesloten met een bezoek aan de oefeninterland Nederland-Oostenrijk in het stadion van PSV.

Dit congres wordt u aangeboden door: NISB, NSA, MOgroep Jeugdzorg, het ministerie van VWS, KNVB, NBB, KNBSB, Atletiek Unie, KNGU, KNZB, JBN, KNKF, KNKV en de gemeentes Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Zaanstad, Dordrecht, Tilburg, Eindhoven, Arnhem, Nijmegen en Enschede. Vanaf half januari vindt u informatie over het programma en de wijze van aanmelden op www.meedoenallejeugddoorsport.nl.

DVD SPORT-ZORGTRAJECTEN

Het inzetten van sport in de hulpverlening aan jongeren werkt, zo blijkt in de praktijk en uit de evaluatie. Het is mooi als dit ook wordt onderstreept door de jongeren zelf. Daarom is een korte film over de sport-zorgtrajecten gemaakt met als titel 'Stukken uit het laminaat. Jongeren over hun ervaringen met sport-zorgtrajecten'. Aan de hand van beelden en openhartige verhalen van jongeren uit de jeugdzorg wordt duidelijk wat deelname aan een sport-zorgtraject voor hen heeft betekend en nog steeds betekent. Voor de film ga naar:

www.meedoenallejeugddoorsport.nl/wie-doen-er-mee/overige/mogroep-jeugdzorg/dvd-sportzorgtrajecten.html

SPORT

GRIP OP JE LEVEN DOOR JUDO

Zorgen dat meer jongeren mee kunnen doen in de maatschappij, dat is de doelstelling van het brede programma 'Meedoen alle jeugd door sport'. Daarbij is de nadruk gelegd op het toeleiden naar sportverenigingen, door jongeren kennis te laten maken met de sport en sportclubs. Dat laatste zit er niet in voor jongeren die in een gesloten instelling verblijven. Wat kan sport voor hen betekenen? Op bezoek bij De Hunnerberg (justitie) en De Jutters/Het Palmhuis (GGZ), waar de jongeren hebben ervaren wat judo met je doet.

Judo is geen therapie, maar heeft wel vaak een positief effect op kinderen met gedragsproblemen. Vanuit het zorgprogramma Urban Judo van de Nederlandse Judo Bond is De Jutters/Het Palmhuis aan de slag gegaan met judo. Doelgroep van het traject zijn jongens, wier leeftijd varieert tussen de 12 en 23 jaar. Zij verblijven daar op grond van een justitiële maatregel. 'Het was even wennen, maar de meeste jongens waren al snel enthousiast', vertelt Sander Stammers, sportleraar bij De Jutters. 'Het mooie van judo is dan de onderlinge status en hiërarchie snel wegvalt. Ze hebben allemaal het zelfde witte pak aan. Dat schept een andere sfeer.'

POSITIEF EFFECT

De jongens die aan de judolessen deelnemen zijn eerst geselecteerd door de sociotherapeuten. Meedoen aan de lessen is verplicht. 'Bij driekwart van de jongens die hebben meegedaan heeft judo een positief effect op hun gedrag gehad', zegt Peter van Beelen, manager bij De Jutters/Het Palmhuis. 'Judo is een sport die erg geschikt is voor deze jongens. Het draait allemaal om respect, voor de leraar, de tegenstander, de mat. Ze leren dat het belangrijk is om je aan de regels te houden en ook om zich te beheersen. Wij zijn erg positief over het effect. We willen judo nu structureel een plaats geven in de behandeling.'

'JE ZIET ZE GROEIEN'

Ook bij De Hunnerberg, een justitiële instelling voor jongeren in Nijmegen, zijn de ervaringen positief. 'Het is een andere manier om hun gedrag positief te beïnvloeden', stelt Lia van der Wende, teamleider vrije tijd en vorming. 'Het is niet alleen een uitlaatklep, maar ook een actieve manier om te werken aan hun ontwikkeling. Heel wat jongens hebben hier de gele band gehaald. Dan zie je ze groeien. De jongens die al wat verder gevorderd zijn, mogen ook mee helpen met de trainer. Ook dat ervaren ze als een privilege en beloning. Het werkt positief: ze kunnen iets goed. De meeste jongens hier hebben die ervaring niet; ze zijn van school gegaan zonder diploma en hebben vaak een erg negatief zelfbeeld. Judo geeft ze zelfvertrouwen.'

CLINICS

Met het wegvallen van de subsidie eindigt ook het sport-zorgtraject bij De Hunnerberg in zijn huidige vorm. 'Budgetten staan sterk onder druk', legt Lia van der Wende uit. 'Dat maakt het voor ons simpelweg onmogelijk om op regelmatige basis een judoleraar in te huren. Ik wil wel kijken of het mogelijk is om af en toe iets te organiseren, bijvoorbeeld een clinic van een of twee dagen. Ik wil er wel graag mee verder. Sport voegt iets toe aan het leven van deze jongeren. Het biedt ze de kans om zich op een positieve manier te ontwikkelen. Daar doen we het toch voor?'

ALS GOEDE GEWOONTE

Twee sport-zorgtrajecten, dat was de Enschedese ambitie bij aanvang van het project. Nu, bijna vier jaar later draaien er maar liefst zeven sport-zorgtrajecten. Bij verschillende verenigingen in meerdere sporten. 'Boven verwachting', zegt Jos Sueters, projectleider bij Jarabee, de jeugdzorgorganisatie in de regio. 'En een hele mooie basis om hier mee door te gaan', aldus Henny Breukers, adviseur sport en bewegen bij de gemeente Enschede.

'Het was best even wennen voor ons', bevestigt Jos Sueters van Jarabee. 'Sport stond aan het begin van dit traject niet op het netvlies van iedere jeugdhulpverlener. Daar viel dus behoorlijk wat te doen.' Met een diploma als leraar lichamelijke opvoeding op zak hoefde Jos Sueters zelf niet overtuigd te worden van de waarde van sport. Als ambassadeur voor de inzet van sport in de jeugdzorg ging hij de boer op, binnen Jarabee en bij de sportverenigingen, die op basis van beschikbaar deskundig kader waren geselecteerd. 'Vanuit de bonden werd deelname aan de trajecten door sportverenigingen flink gepromoot', aldus Sueters. 'Dat maakte het makkelijker om sportclubs te vinden die mee wilden doen. Mede daardoor konden we al vrij snel vijf sport-zorgtrajecten starten.'

TALENTEN ONTWIKKELEN

Henny Breukers van de gemeente Enschede is zeer tevreden over de samenwerkingsstructuur die door de sport-zorgtrajecten is ontstaan tussen jeugdzorg, gemeente en de sportverenigingen met hun bonden. 'Voor ons is het van belang dat zoveel mogelijk jongeren de kans krijgen hun talenten te ontwikkelen. Voor sommigen is juist sport een goede weg om dat te doen. Sport stimuleert de persoonlijke ontwikkeling en biedt mogelijkheden om mee

te doen in de maatschappij. Het verenigingsleven is daarvoor een uitstekende omgeving. En het hoeven echt niet allemaal toptalenten te worden. De ene jongere ontwikkelt zijn of haar sportieve talenten, de ander blijkt een kei in het organiseren van activiteiten te zijn.' De gemeente Enschede betaalt de contributie van een sportverenigingen als jongeren (of hun ouders) dat zelf niet kunnen betalen. Dat maakt het toeleiden van jongeren naar de verenigingen een stuk makkelijker. Sueters: 'Alle jongeren die aan de zorg van Jarabee zijn toevertrouwd worden gewezen op de mogelijkheden om te sporten. Op alle locaties hangen posters: "Gratis sporten onder begeleiding", dat trekt. Vaak melden ze zichzelf aan, al dan niet na verwijzing van een jeugdhulpverlener.'

WINST

De afgelopen jaren is er hard gewerkt aan het bouwen van een stevig netwerk in de driehoek sportclubs, Jarabee en gemeente. 'Jarabee kan nu rechtstreeks jongeren aanmelden bij de verenigingen. We weten waar ze terecht kunnen, wat goede plekken zijn voor onze jongeren. Door het extra beschikbare geld van de afgelopen jaren hebben de verenigingen kunnen investeren in het ontwikkelen van hun kader. Ze beschikken nu over trainers die weten hoe je met deze doelgroep kunt werken. Dat is

wat mij betreft de grote winst van dit traject.' Voor Henny Breukers zit de winst 'm ook in de relatie die is ontstaan tussen jeugdzorg en gemeente. 'Voorheen was die er nauwelijks. Door de sport-zorgtrajecten hebben we elkaar goed leren kennen. Dat is belangrijk, zeker nu de aansturing van de jeugdzorg straks groten-deels bij de gemeenten komt te liggen. Door de sport-zorgtrajecten hebben wij echt een voorsprong kunnen opbouwen. De doelstellingen van deze trajecten sluit ook naadloos aan op wat de gemeente Enschede belangrijk vindt: het stimuleren van opgroeien en ontwikkelen. We trekken als gemeente uit de kast wat nodig is om kinderen goed en gezond een plek in de maatschappij te laten vinden. Sport is daarin een prima middel. En nee, dat is geen altruïsme van de gemeente; wij hebben zelf ook alle belang bij een goed functionerende samenleving. Hoe minder problemen of probleemjongeren we hebben, hoe beter het gaat in Enschede.'

DOORGAAN

Nu de pilotperiode is afgelopen, stopt ook de toestroom van extra financiën. 'Daar kleefte wel een zeker risico aan', stelt Jos Sueters. 'Ik verwacht dat de teamsporten, zoals voetbal en korfbal wel door kunnen draaien, zeker als de gemeente bij wil springen als een jongere zijn of haar contributie niet kan betalen. Onze

jongeren krijgen een plek binnen de reguliere teams. Zolang de deskundigheid bij de sportverenigingen beschikbaar blijft, voorzie ik daar geen grote knelpunten. Het wordt lastiger bij de sporten waar het beter is dat onze jongeren niet zo maar instromen in de reguliere trainingen, zoals boksen. Het inschakelen van een individuele trainer of begeleider is veel kostbaarder. Dat zal lastig worden.'

SPORT VOOR IEDER KIND

De ambitie om sport als middel op de maatschappelijke agenda te houden, is onverminderd groot in Enschede. Breukers: 'het is interessant om te kijken of je de preventieve waarde van sport nog meer kunt inzetten bij andere sectoren, zoals het onderwijs en het jeugdwerkzorg.' Jos Sueters hoopt dat de brancheorganisatie en de sportbonden ook zullen inzetten op verbreding naar andere gemeenten. 'Dat dit in Enschede kan is fantastisch. Maar in Oldenzaal zijn ook kinderen die hiervan gebruik moeten kunnen maken. Jammer genoeg is sport lang niet overal gemakkelijk bereikbaar. Ik vind dat we er samen de schouders onder moeten zetten en zoveel mogelijk de hindernissen moeten wegnemen die kinderen belemmeren in hun ontwikkeling. Sport moet een goede gewoonte worden, in ieder gezin, in elke plaats in Nederland.'

DE SPORT-ZORGCOÖRDINATOR: NETWERKEN BOUWEN EN VERBINDEN

32 uur per week is Abdellah Ahrouch actief als coördinator sport-zorg bij Spirit, een organisatie voor Jeugd & Opvoedhulp in Amsterdam en omstreken. Zijn drijfveer: 'Ik wil zorgen dat iedereen binnen Spirit sport ziet als een goed onderdeel van de behandeling. En dat iedere jongere kan ervaren wat sport kan opleveren.' Over ambitie, drijfveren en over wat sport kan betekenen voor jongeren in de knel.

'Als klein jochie in Slotervaart heb ik zelf heel veel aan sport gehad', zegt Abdellah Ahrouch, coördinator sport-zorg bij Spirit. 'Ik voetbalde graag - nog steeds trouwens - en heb daar heel veel geleerd, van op tijd komen tot samenwerken met mijn teamgenoten. Het heeft me mede gevormd.' Als jeugdhulpverlener binnen Spirit hoorde hij van het sport-zorgtraject dat in 2007 van start ging. Toen hij zijn interesse toonde kon hij al snel aan de slag als coördinator, voor acht uur. 'Dat was veel te weinig tijd. Als je sport structureel een plek wilt geven, heb je veel meer tijd nodig. Alles moest vanaf de grond worden opgebouwd. Er moesten contacten gelegd worden met sportclubs en bonden, er moest een netwerk gecreëerd worden. In samenspraak met de gemeente, die een subsidie heeft gegeven, is het aantal uren uitgebreid naar 32 per week.'

NETWERK BOUWEN

Spirit is actief in vijf regio's in de stad. In elke regio's is Abdellah aan de slag gegaan als ambassadeur van het sporten. 'Ik was er zelf absoluut van overtuigd dat sport iets kan betekenen in de behandeling van onze jongeren. Maar ik had een hoop missiewerk te doen. Bij de jeugdhulpverleners, die daar ook van overtuigd moesten raken. Maar ook bij de sportverenigingen. Die waren in het

Abdellah Ahrouch

begin ook wel wat terughoudend, omdat ze niet goed wisten wat ze konden verwachten.' Nu, vier jaar verder, bestaat er een bloeiend samenwerkingsverband tussen de jeugdzorg en de sportclubs. En heeft sport een vaste plaats gekregen binnen Spirit.

WERKWIJZE

'De hulpverleners bespreken met de jongere of hij/zij wil sporten. Zo ja, dan wordt een aanmeldingsformulier ingevuld door de jeugdhulpverlener, met wat achtergrondinformatie over de jongere. Dat formulier komt bij mij terecht en ik zoek dan een goede plaats voor die jongere, bij een vereniging waarvan ik denk dat hij of zij past. Dan volgt er een intakegesprek bij de vereniging. Daar spreken de coördinator en trainer van de club af met de hulpverlener en de jongere, en eventueel zijn of haar ouders. In het begin was ik ook bij die gesprekken - maar dat is, door het grote aantal jongeren dat nu sport - niet meer te doen. En ook niet meer nodig. In een jaar tijd zijn er al 130 jongeren naar de sport toe geleid.'

ANDERS LEREN

De jongeren die via Spirit gaan sporten, draaien in principe tenminste een heel seizoen mee bij de sportvereniging. In de meeste gevallen maken ze daar deel uit van een team van leeftijdsgenoten. Bij sommige sporten, zoals het kickboksen, is er een voortraject waarin de jongeren de basisvaardigheden leren. Daarna stromen ze alsnog door naar een vereniging of club. Op de vraag wat hem drijft in zijn werk, antwoordt Abdellah: 'Ik ben ervan overtuigd dat sport jongeren kan helpen. Het is niet alleen een uitlaatklep, maar ook een andere manier om bepaalde dingen te leren. Ik heb kinderen gezien die het op school niet redden, maar die wel volop meedraaien op de vereniging en zo een aantal zaken leren om mee te draaien in de maatschappij. Door te sporten leer je dingen spelenderwijs, in een andere, minder schoolse, context. Dat is in mijn ogen dé meerwaarde van deze trajecten.'

Nu verankeren

De gemeente Amsterdam heeft de sport-zorgcoördinatoren van Spirit en Altra tijdelijk meegefinancierd. 'Het komt er nu op aan dat de jeugdzorgorganisaties dit zelf structureel gaan maken', zegt Sytske Tjeerdema, beleidsadviseur bij de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van de gemeente Amsterdam. 'Sport als middel om gedrag en leefstijl van risicjongeren positief te beïnvloeden, dat past helemaal binnen ons Sportplan 2009-2012. De sport-zorgcoördinatoren in de jeugdzorg zijn voor ons de ingang in die sector. Daardoor kunnen we dichtbij de doelgroep komen en weten we dat die jongeren ook een plek krijgen in de sportprogramma's. Ik hoop van harte dat de jeugdzorgorganisaties die functies overeind houden, ook nu het programma Meedoen afloopt.'

Snel schakelen

'Dat er binnen een grote organisatie als Spirit één vast aanspreekpunt is voor onze verenigingen is erg makkelijk', zegt Martin Ho Suie Sang, programmamanager Basketball Unites bij de NBB. 'In Amsterdam doen acht verenigingen mee en door Abdellahs betrokkenheid weten we daardoor ook zeker dat ieder kind bij de juiste club terecht komt. Onze coördinator in Amsterdam heeft ook regelmatig overleg met hem en daardoor kun je zaken ook sneller bijsturen als dat nodig is. Zo zijn we halverwege het traject gezamenlijk tot de conclusie gekomen dat de jeugdzorgkinderen tot 12 jaar het beste op hun plek zijn bij de Basketball'sCools. Dat is een soort voortaal van de verenigingen, waar jonge kinderen structureel, maar wel vrijblijvend kennis kunnen maken met de sport. Daar is volop ruimte voor extra aandacht en begeleiding, en hoeven ze (nog) niet volop mee te draaien binnen de vereniging. Ik weet zeker dat we zo'n verandering nooit hadden kunnen doorvoeren als er geen sport-zorgcoördinator bij Spirit was geweest.'

Samen willen winnen: trainers leren van en met elkaar

Gedurende de looptijd van de sport-zorgtrajecten is de training 'Samen willen winnen' aangeboden aan trainers bij sportverenigingen die wilden leren hoe je zo effectief mogelijk kunt werken met jongeren uit de jeugdzorg. Heel wat trainers hebben, in overleg met de sportbonden, van die gelegenheid gebruik gemaakt en meegedaan. Sommige sportbonden gaan nog een stapje verder. Zo geeft de KNZB delen van het ontwikkelde trainingsmateriaal een plek in de reguliere opleiding tot sportleider 3 en 4. Een deelnemer vertelt over de training en wat die haar heeft opgeleverd.

Anjo de Bruijne is jeugdcoördinator bij PSV-waterpolo in Eindhoven. Samen met een paar collega-trainers en trainers uit de basketball-wereld volgde zij de training. 'Met name de uitwisseling met andere trainers sprak mij erg aan. Je leert veel van hoe andere bepaalde zaken aanpakken.'

In de training werd, naast de nodige theorie, ook gewerkt met acteurs die bepaalde lastige situaties naspeelden. 'Het was goed om eens terugkoppeling te krijgen van de jongere, ook al is het een acteur', stelt Anjo. 'Je krijgt directe feedback over hoe je overkomt en wat voor effect je hebt. Dat hoor je in de praktijk vrijwel nooit. Zo heb ik geleerd dat ik soms bozig kan overkomen, als ik streng wil zijn. Daardoor creëer je eerder afstand met een jongere dan dat je hem of haar corrigeert. Dat is voor mij heel nuttig om te weten.'

Meer informatie over de training is verkrijgbaar via de deelnemende sportbonden en bij Jan Verhoeven die de training verzorgt namens De Combinatie Jeugdzorg. U kunt hem bereiken via verhoeven.jan@gmail.com en via 06 - 21 88 55 99.

COLOFON

De Informatiekrant sport-zorgtrajecten is een uitgave van MOgroep Jeugdzorg in het kader van het programma 'Meedoen alle jeugd door sport' (2006-2010) van het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. De sport-zorgtrajecten maken onderdeel uit van dit programma. De projectleiding van de sport-zorgtrajecten is in handen van MOgroep Jeugdzorg

Redactie en samenstelling:
Carin Lammers (projectleider)

Teksten:
Paul van Bodengraven, Carin Lammers

Vormgeving & realisatie:
De Smaakmakers Communicatie, Driebergen-Rijsenburg

Fotografie:
Todd Arena, Galina Barskaya, Yvonne Compier, Enrico Fantoni/Hollandse Hoogte, Alex Nikida, Chris Schmidt, Boyd Smith, Suprijono Suharto, Alex Timofeev, Herman Zonderland

Redactieadres
MOgroep Jeugdzorg
Postbus 85011
3508 AA Utrecht
Tel. 030 298 34 00
Fax 030 298 34 04
www.mogroep.nl

**MEEDOEN
ALLE JEUGD
DOOR SPORT**

mo
G R O E P
Jeugdzorg